

SOKRATISKE UNDERSØGELSER

Psykoanalysen i det XXI århundrede

« [...] selv om hele læren om elektricitet tog sit udgangspunkt i en iagttagelse af nerve–muskel–præparatet, er der dog ingen i dag der vil hævde, at den derfor skulle betragtes som et fysiologisk anliggende. Hvad psykoanalysen angår, fremfører man gerne, at den dog er opfundet af en læge i forbindelse med hans bestræbelser på at hjælpe syge. Men dette er tydeligvis ligegyldigt når det gælder om at bedømme den. »

Sigmund Freud (1926c)

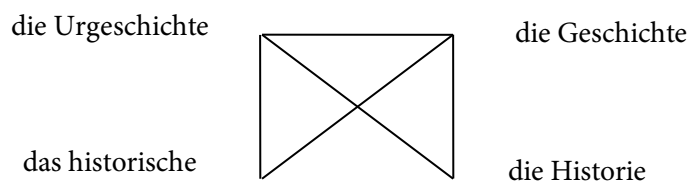
Psykoanalysen er nu — hvis vi tæller fra udarbejdelsen af DRØMMETYDNING og frem — godt 120 år gammel. Tidsmæssigt berører dens udformning således problemstillinger som strækker sig over vidt forskellige idehistoriske, sociale og teknologiske epoker. Psykoanalysen opstod nemlig som svar på spørgsmål som anden halvdel af det 19. årh. stod overfor, og den fik en første udformning i begyndelsen af det 20. årh., med de daværende intellektuelle midler (ikke meget må man sige, hvorfor Freud ene mand måtte udtænke en helt ny disciplin). Efterhånden blev nogle af disse spørgsmål aktualiseret og nye kom til. Freud måtte derfor præcisere sine standpunkter og iagttagelser undervejs for så meget desto bedre at fastholde hvad han mente var det afgørende ved psykoanalysen: særegenheden ved det ubevidst psykiske.

Fra 1950'erne af indledte Lacan en reorganisering af feltet under hensyn til de midler som de daværende tilstødende videnskaber kunne bringe. Det medførte en omdefinering af de forhold og sammenhænge psykoanalysen har med at gøre, med implikationer for definitionen af dens formål, virkemidler, placering i samfund og kultur, og meget andet. Det gjaldt nu om at godtgøre for subjektets subversion og de implikationer dette har — ikke mindst for forståelsen af psykoanalysen selv. Denne kæmpeanstrengelse sluttede for snart 40 siden med hans død.

I dag er vi igen i en situation hvor nye problemstillinger formuleres og atter andre svar synes påkrævet. Det forekommer da rimeligt nok at overveje hvor psykoanalysen befinder sig i vores tid. Kan den følge med? Er vi mon i stand til at forestille os hvori psykoanalysens opgaver og ansvar består i det nye årtusind? Er dens eksistens overhovedet fortsat berettiget?

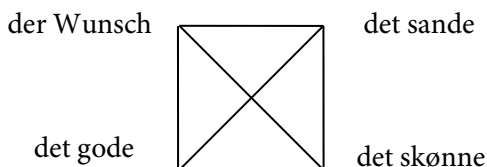
Således en baggrund for de undersøgelser vi her foreslår. At vi kalder dem 'sokratiske' skyldes det forhold at psykoanalysens horisont efterhånden har vist sig at være sammensat af i hvert fald et firedobbelt greb (sammenfattet af Freud allerede i hans intellektuelle testamente, « *Manden Moses og den monoteistiske religion* », som vi først nu er begyndt at fatte), bestående af et sammenspil mellem **die Historie** (dvs. de beretninger vi producerer for at begrunde vores færd), **das historische** (de Idealer vi mener disse beretninger må værne om), **die Geschichte** (den 'historie' som er driftsmæssigt funderet) samt **die Urgeschichte** (den 'historie' der knytter sig til libidoen — som Freud i mangel af bedre metaforiserer med henvisning til en fylognese og som af gode grunde kun kan være mytisk). Psykoanalysen defineres ved alle disse forhold og dens praksis indebærer

at de hver især tages i betragtning samtidig, globalt og lokalt — i ‘sig selv’ og i deres sammenhæng. Alt andet er foregivenhed og ortopædi.

For at kunne være på højde med det arbejde —bestående altså i at ‘tage hele strukturen i betragtning’, som René Lew siger— kræves netop en sokratisk tilgang. I den forstand at over for de spørgsmål som menneskelivet stiller, kan man ikke nøjes med de ‘løsninger’ som filosofien traditionelt har givet dertil (overvejende i de forskellige udgaver som logos menes at manifesterer sig i: **det gode** for juraen, **det skønne** for æstetikken og **det sande** for videnskaben), løsninger som siden oldtiden har fungeret som retningslinjer for etiske overvejelser, men som indtil vores tid har set bort fra endnu et aspekt i den samme forbindelse. Man kan spørge sig om hvorfor der måtte gå 2000 år før Freud fik placeret **der Wunsch** i den sammenhæng —det er noget vi selvfølgelig må studere: det kunne ikke være anderledes lader det til, men ikke blot af kontingente grunde— men at det knytter psykoanalysen for bestandig til oldtidens etiske overvejelser er ubestrideligt. Også af den grund er psykoanalysens horisont meget mere *suis generis*, som Freud sagde det, end hvad vi umiddelbart opfatter den som.

I den forstand kan man sige at Freud ‘afslutter’ (eller ‘tyder’ om man vil) Sokrates’ berømte hysteri ved at give et navn til hans δαίμων og den uendelige spørgen det afstedkommer. For selvfølgelig må Sokrates også føres hen til det *Que vuoi?* der drev ham og som med sine spørgsmål ramte os alle. Sådan en intervention kunne dog ikke ske uden at Freud selv havde krydset sin Acheronta.

Et skridt som fra da af i sandhed er uudsletteligt. Ikke kun fordi det mærker psykoanalysens tilblivelse; det er i høj grad hele vores kulturarv der nu afhænger af det. Når *Wunsch*-spørgsmålet først er trådt frem som etisk problematik kan det ikke bare fjernes igen uden at hele konstruktionen falder sammen. Dette er i øvrigt grunden til at den enkelte analytikers vej ad hvilken ikke kan reduceres til standard lærdom med det sande, det skønne og det gode som forlæg. For *le désir de l’analyste* —som Lacan kaldte det— ændrer radikalt på opfattelsen af disse idealers baggrund og rækkevidde. Ikke at man skal se bort fra dem, men at undersøgelsen af hvad de dækker over for enhver af os er en forudsætning for at kunne føre andre igennem analysen. Der findes derfor ingen gylden vej dertil. Ikke anden vej end hvad enhver analytiker på sin egen måde må betræde. Sådanne sager vil vi gerne bringe i omløb ved at tage centrale spørgsmål i psykoanalysen op til diskussion. Og fordi det gælder om at gøre det uden belæring, dogmatisme eller doktrinært idioti (forstået her i klassisk forstand: som solipsistisk indbildning), må vi da gribe til vores egen hysteri, sætte den i arbejde og se hvad den kan producere.

De syv momenter som det kommende arbejdsår vil tilbyde i denne sammenhæng, kan bruges til drøftelse af f.eks. følgende emner:

PSYKOANALYSEN I DET XXI ÅRHUNDREDE (fra 10:00 til 12:00)	
Søndag 3.10.2021	Psykoanalysen som naturvidenskab.
Søndag 7.11.2021	Fra 'psykisk apparat' til 'subjektiv struktur'.
Søndag 5.12.2021	Libido, drift og Det'et i dag
Søndag 6.2.2022	Gentagelsen og signifiant-logikken
Søndag 6.3.2022	Begrebet narcissisme
Søndag 3.4.2022	Overføring
Mandag 1.5.2022	Den analytiske akt

Psykoanalysen i det XXI århundrede
Syv søndage fra kl. 10 til 12 fra oktober 2021 til maj 2022
(dvs. den 3/10, 7/11 og 5/12 (2021) samt den 6/2, 6/3, 3/4 og 1/5 (2021)).

Koordineret ved Frank Grohmann og Osvaldo Cariola